

IZ ZGODOVINE PROSTITUCIJE V CELJU OB KONCU PREJŠNJEGA STOLETJA

JANEZ CVIRN

Z izjemo Anglije in še nekaterih držav, kjer so oblasti podlegle pritisku abolicionistov, je bilo ob koncu prejšnjega stoletja vprašanje prostitucije po vsej Evropi urejeno s sistemom reglementacije.¹ Bistvo tega sistema, znanega že iz Solonovih časov, je v uradnem priznavanju najstarejše obrti: prostitutke so uradno registrirane in postavljene pod zdravstveni nadzor, a svojo obrt povsem zakonito opravljajo v javnih hišah ali privatno.²

Sistem reglementacije je bil v veljavi tudi v Avstriji. Vendar pa je bil precej manj dolan kot v nekaterih drugih evropskih državah. Avstrijska zakonodaja je bila namreč pri vprašanju prostitucije izjemno nejasna in je v bistvu izhajala iz represivnih izhodišč. Kazenski zakonik iz leta 1852 (RGI 1852, št. 117) je prostitucijo kot tako (po členu 509 KZ je bila opredeljena kot obrtniško nečistovanje)³ razglasil za kaznivo dejanje in s tem pomenil precejšnjo pravno oviro za policijsko ureditev tega vprašanja.⁴ Pri njenem premagovanju so si krajevna policijska oblastva, ki jim je bilo po členu 509 KZ prepovedano kaznovanje prostitutk, zato morala pomagati z lastno interpretacijo navedenega člena. V stavku »Die Bestrafung derjenigen, die mit ihrem Körper unzüchtiges Gewerbe treiben, ist der Ortspolizei überlassen«, je iz besede »überlassen« lahko izhajalo, da imajo policijske oblasti sicer res pravico do kaznovanja prostitutk, ni pa njihova dolžnost. Iz tega pa se je samo po sebi ponujalo vodilno načelo reglementacije: prostitucija kot taka je sicer kazniva, vendar pa lokalnim policijskim oblastem tistih »namiguš«, ki se prostovoljno podvržejo policijskemu in zdravstvenemu nadzoru, ni treba kazensko preganjati.⁵

Učinkovitost te, na problematični juristični bazi izdelane reglementacije, je bila pod pričakovanji, saj se je v praksi dogajalo, da so zaradi strogih omejitev svobode delovanja prijavljene (reglementirane) prostitutke prihajale v konflikt s policijo pogosteje kot pa tajne.⁶ Zato je z zakonom o prisilnih delavnicah z dne 27. 5. 1885 (RGI 1885, št. 89) prišlo do reforme reglementacije, ki je odpravila opisane nejasnosti in pravne ovire za delovanje policije.⁷ Člen 5 citiranega zakona, ki je na novo urejal vprašanje prostitucije, je teoretično še vedno stal na represivnih izhodiščih in tudi v pogledu učinkovitosti ni v ničemer presegal prejšnje reglementacije. Kljub temu pa je v primerjavi z določili ka-

zenskega zakonika pomenil pomemben korak naprej, saj je vseboval tudi določilo, s katerim so bila varnostna oblastva pooblašena, da lahko pod pogoji, ki jih sama določijo, dovolijo »obrnitiško nečistovanje«.⁸ S tem je bila razlika med željami zakona in močjo razmer vsaj do neke mere odpravljena, reglementirana prostitucija pa tudi zakonsko dovoljena.⁹

Značilnost navedene zakonodaje je v tem, da je prepuščala urejanje vprašanja prostitucije lokalnim oblastnim faktorjem, ki pa so to vprašanje reševali na različne načine. Večja mesta, kjer je najstarejša obrt najbolj cvetela, so problem prostitucije uredila s podrobnimi regulacijami, ki so natančno določale način in pogoje za delovanje prostitutk. Na Dunaju, kjer je po nekem podatku že v predmarčnem obdobju delovalo 20.000 prostitutk,¹⁰ je bil takšen regulativ sprejet že leta 1873.¹¹ Majhna provincialna gnezda z nekaj tisoč prebivalci, kjer je bil problem prostitucije manj pereč, pa so se regulacije tega vprašanja dolgo otepala in prostitucije (tako posamične kot kasarnirane) niso dovoljevala. Končno pa so se tudi tu pristojni faktorji zaradi stalnega soočanja z vsiljivo cestno ponudbo morali omehčati in zlasti po reformi reglementacije leta 1885 so številna majhna mesta sledila zgledu večjih središč.

Celjska mestna občina je bila v odklanjanju ureditve tega vprašanja še posebej trdovratna. Ko je oktobra 1885 (torej po izidu nove zakonodaje) Agnes Tellian iz Maribora zaprosila mestni urad za podelitev koncesije za javno hišo v Celju in za to navedla tudi močne argumente (v Celju še ni nobene take ustanove, medtem ko jih je v Mariboru, kjer ima trenutno v zakupu isto obrt, kar sedem), so bili celjski občinski možje več kot prese-nečeni.¹² Potem ko so skoraj tri mesece men-cali in odlašali z odgovorom — ter s tem postavili pod vprašaj običajno ažurnost mestnega urada — so sredi januarja 1886 zaprosili za mnenje celjsko zdravniško društvo. Odbor društva je obravnaval prošnjo podjetne Mariborčanke že na seji 21. 1. 1886 in nekaj dni kasneje predložil mestnemu uradu dokaj obsežen odgovor.¹³ V uvodu so celjski zdravniki najprej poudarili, da je prostitucija eden izmed največjih socialnih problemov človeštva, katere večtisočletna zgodovina kaže, da se je z represijo ne da preprečiti. Zato pa je nujno narediti vse potrebno,

da se tako vzroki kot tudi njene posledice zmanjšajo. Po mnenju zdravniškega društva je prav delovanje javnih hiš pomembna zavora za širjenje prostitucije, zato so več kot potrebne ustanove. Pri dokazovanju svojih trditev so si celjski zdravniki pomagali z dolgim citatom iz knjige priznanega nemškega strokovnjaka dr. Lotharja Meyerja, na koncu pa še sami dodali nekaj krepkih argumentov: prednosti kasarnirane prostitucije pred pocestno se ne kažejo samo v boljšem policijskem in zdravstvenem nadzoru prostitutk (zajezi se širjenje sifilisa), temveč tudi v tem, da se zmanjšajo pederastija, onaniranje in samomori..., moškimi pa se pri zadovoljevanju svojih naravnih potreb ni treba skrivati po kletah (unterirdischen Wohnungen) in zakotnih ulicah...¹⁴

Kljub temu, da je celjsko zdravniško društvo ob sklepu svojega odgovora direktno svetovalo mestnemu uradu, naj Agnesi Talian izda potrebno dovoljenje, pa je občinski odbor gladko zavrnil njeno prošnjo in pri tem pokazal precejšnjo mero dvojne morale.¹⁵

Kakšni so bili razlogi, ki so vodili celjske prvake v to odločitev, ne vemo,¹⁶ ostaja pa dejstvo, da z njo še zdaleč niso odvrnili pohujšanja od celjske doline. Iz fragmentarno ohranjenih policijskih poročil lahko namreč razberemo, da je bil problem v mestu stalno prisoten (samo v letu 1890 je bilo evidentiranih 15 primerov kršitve čl. 5 citiranega zakona o prisilnih delavnicah),¹⁷ do enakega zaključka pa pridemo tudi po podatkih iz statističnih poročil o vrstah bolezni bolnikov celjske mestne bolnišnice: v letu 1894 se je v bolnišnici zdravilo zaradi veneričnih in sifilitičnih obolenj 47, v letu 1895 pa 49 oseb.¹⁸

Nenehno soočanje z vsiljivo cestno ponudbo je celjske občinske može končno pripravilo do tega, da so se lotili ureditve tega vprašanja. Dne 7. 1. 1895 se je mestni urad s posebnim dopisom obrnil na pristojne organe v Gradcu, Ptujju, Ljubljani, Celovcu, Pulju, Trstu in Salzburgu in jih zaprosil za posredovanje podatkov o ureditvi prostitucije na njihovem območju.¹⁹ Najpopolnejšo informacijo je mestni urad dobil iz Gradca, kjer je bilo to vprašanje že nekaj časa urejeno. Graški mestni svet pa je Celjanom poslal tudi vzorce regulativa, zdravstvene knjižice in evidenčne knjige za registracijo prostitutk, veljavne za mesto Gradec.²⁰ Na osnovi zbranih podatkov je bil na seji občinskega odbora dne 15. 2. 1895 sprejet sklep, da se tudi v Celju dovoli reglementirana prostitucija, pravni sekciji pa

je bila naložena izdelava regulativa o nadzoru nad prostitucijo v mestu.²¹ »Regulativ für Überwachung der Prostitution in Cilli«, ki je bil izgotovljen še v istem letu, je v šestih poglavjih in 28 členih natančno določal pogoje za delovanje prostitutk v mestu.²² V prvem poglavju (Registrierung der Prostituirten) je najprej podal definicijo prostitutke (čl. 1),²³ v naslednjih sedmih členih pa določil način registracije prostitutk. Vsaka se je morala prijaviti mestnim policijskim oblastem, ki so jo vpisale v poseben register. Ta je vseboval naslednje rubrike: popisna številka, razred (Classe), ime in priimek, starost, stan, rojstni kraj, prejšnji in sedanji domicil, čas opravljanja tega poklica in tudi motiv za prostituiranje. Nadalje je dobila vsaka namiguša ob prvem zdravniškem pregledu posebno zdravstveno knjižico (Gesundheitsbuch), v katero so se poleg podatkov iz registra vnesli še podatki o osebnem opisu in po možnosti dodala tudi fotografija. Zdravstveno knjižico je morala imeti prostitutka stalno pri sebi in v primeru izgube se ji je takoj izdala nova. V drugem poglavju (Sanitäre Überwachung) so bile določbe o zdravstvenem nadzoru prostitutk, ki so bile precej stroge. Tako je npr. člen 9 zahteval od vsake prostitutke najmanj dvakrat tedensko zdravniške preglede pri mestnem zdravniku. Ta je moral v zdravstveno knjižico vnesti rezultat pregleda. Zadovoljivo zdravstveno stanje se je v knjižico vpisalo s formulo: Gesund Befunden, v primeru znakov težje spolne bolezni (zlasti sifilisa) pa je bila prostitutki knjižica odvzeta, sama pa je bila napolnena v mestno bolnišnico na temeljitejši pregled. Če so se sumi mestnega zdravnika pokazali za resnične, je bila prostitutka zadržana v bolnišnici na obveznem zdravljenju, drugače pa jo je lahko po nekajdnevnem opazovanju zapustila. Zanimiva so tudi določila čl. 15, ki se dotikajo ureditve javnih hiš: vsak bordel je moral imeti umivalno posodo, svežo vodo, milo, brisače in steklenico finega olja. V tretjem poglavju (Polizeiliche Masregeln) so bila določila o policijskem nadzoru, ki so prostitutkam precej omejila svobodo in področje delovanja. Vsebovala so prepoved delovanja na frekventnih cestah in javnih mestih do 9. ure zvečer, zahtevala od prostitutk obvezno nošenje zdravstvene knjižice in dajala policiji pravico revizije stanovanja vsake prostitutke ob kateremkoli času. V primeru, da prostitutka ni imela pri sebi zdravstvene knjižice oziroma če je bila knjižica nepotrjena, jo je morala policija nemu-

doma aretirati. V četrtem poglavju (Gebühren) so bile navedene tarife za registracijo in zdravniške preglede. Pri izdaji zdravstvene knjižice so morale prostitutke plačati 50 kr, za vsak zdravniški pregled pa 1 fl. Prispevki ob izdaji zdravstvenih knjižic so se stekali v mestno blagajno, zdravniške preglede pa so prostitutke plačevale neposredno mestnemu zdravniku, ki si je s tem zagotovil dodaten vir dohodkov.²⁴ Peto poglavje (Beschwerden) je določalo možnost pritožbe zoper določila regulativa na mestni urad, šesto (Strafverfügungen) pa je navajalo tudi kazni za prekrške. Predvidene kazni so bile povsem v skladu s splošno zakonodajo: denarne so se gibale od 1 do 10 fl., zaporne pa od 6 ur do 14 dni.

Ureditev vprašanja prostitucije v Celju je povzročila, da je mesto že v naslednjem letu dobilo tudi prvo javno hišo, ki je stala v takratni Gizelini ulici 13 (današnja Ipavčeva ulica), nasproti mestne bolnišnice (!). Njena lastnica Marija Plevčak iz Maribora je dobila koncesijo za »to tako potrebno ustanovo« po manjših zapletih sredi decembra 1896, potem ko je že v začetku meseca začela z delom, ne oziraje se na razburjenje sosedov. Ti so že pred formalno otvoritvijo javne hiše začeli pošiljati ogorčene pritožbe na mestni urad in odločno zahtevali prepoved pohujšanja v njihovi ulici.²⁵ Vendar pa ugledni celjski meščani Franc Pacchiaffo, Henrik Repitsch, dr. Josip Serneč in celo baron Bruck, lastnik posestva Spodnji Lanovž, kljub vztrajnosti niso imeli uspeha. Celjski občinski možje so se pred njihovimi pritožbami namreč branili z enostavno razlago: dve ali tri prostitutke, ki delujejo v bordelu Marije Plevčak, ne delajo ničesar v nasprotju z avstrijsko zakonodajo, še manj pa v nasprotju s celjskim regulativom. Zato ni nikakršnih zakonskih osnov za prepoved obratovanja hiše.

Od konca leta 1898, ko so se prizadeti sosedje le nekoliko pomirili, pa vse do leta 1912 je celjska javna hiša obratovala brez večjih peripetij. Kakšno je bilo njeno poslovanje, dnevni promet, natančno število ter nacionalni in socialni izvor zaposlenih..., se iz skopih virov ne da ugotoviti.²⁶ Do neke mere pa lahko iz njih razberemo strukturo obiskovalcev: iz kasnejših pritožb ogorčenih sosedov je namreč razvidno, da je bilo v javni hiši zlasti živahno ob orožnih vajah in prihodih rekrutov,²⁷ iz neke prijave mestnega redarstva iz leta 1897 pa lahko sklepamo, da so bili uporabniki te vrste uslug tudi najuglednejši celjski meščani.²⁸

Leta 1912 so nezadovoljni sosedje ponovno pričeli z akcijo proti hiši razvrata, ko so izvedeli, da jo namerava lastnica prodati Jožefi Kupka iz Maribora. Vendar pa so sedaj postavljali zahteve dosti bolj premišljeno. Serija pritožb, ki so jih prebivalci Gizeline ulice in uprava celjske mestne bolnišnice naslovili na občino in štajersko namestništvo, je namreč umerjeno, vendar pa argumentirano govorila zoper bordel. Sosedje so zlasti poudarjali, da stoji ob izredno prometni cesti, ki povezuje mesto z Lavo, Ostrožnim, Ložnico in tudi Dobrovo in po kateri hodijo okoliški šolarji v šolo in nazaj. Ker stoji hiša tik ob cesti in je nizka, vidijo otroci skozi okna vse, kar se dogaja v njej. Prav tako so opozarjali, da je otvoritev javne hiše povzročila precejšnjo stagnacijo v gradbenem razvoju območja ob Gizelini ulici, saj se nihče več ne odloča za gradnjo v tem delu mesta. Uprava celjske mestne bolnišnice pa se je pritoževala zlasti nad močnim hrupom, ki moti bolnike. Poudarjala je, da je na oknih, ki gledajo na cesto in s tem proti bolnišnici, velikokrat opaziti obešeno spodnje perilo, to pa seveda razburja bolnike...²⁹

Ker so vsi prizadeti v en glas trdili, da nimajo nič proti ureditvi bordela v hiši št. 20 v isti ulici, ki je za obrt primernejša, ali pa v kakšnem drugem, odročnejšem kraju občine, je bil mestni urad primoran upoštevati njihove pritožbe. Po nekajmesečnem obotavljanju so se občinski odborniki na zaupni seji dne 27. 9. 1912 odločili, da dajo Mariji Plevčak rok za prenehanje obratovanja javne hiše do aprila naslednjega leta.³⁰ Pri svoji odločitvi so poleg navedenih pritožb upoštevali zlasti neurejene razmere v bordelu samem. Lastnica Marija Plevčak je namreč (zaradi slabega zdravstvenega stanja) že od leta 1909 prebivala v Mariboru, vodenje javne hiše pa prepustila poslovodkinji (Geschäftsführerin) Theresi Trummer.³¹ Ker je bilo to v nasprotju s sklepom občinskega odbora z dne 5. 5. 1911, ki je zahteval od Marije Plevčak osebno vodenje obrata³² in ker so se nekateri občinski odborniki že takrat odločno zavzeli za razpust javne hiše,³³ so se celjski prvaki laže odločili za opisani korak. Dodaten razlog pa so bile tudi vztrajne prošnje Jožefe Kupka iz Maribora za dovoljenje za otvoritev bordela v hiši št. 20 v isti ulici,³⁴ saj so ponujale optimalno rešitev problema. Celjski občinski odbor se je zato na isti seji, na kateri se je izrekel zoper javno hišo Marije Plevčak (27. 9. 1912), odločil ugoditi tudi prošnjam Jožefe Kupka, pred tem pa si je o njej priskrbel vse potrebne podatke.

Nova hiša veselja v Gizelini ulici 20 je tako začela delovati po temeljitem sanitarnem pregledu celjskega mestnega zdravnika dr. Edvarda Gollitscha spomladi 1913, ko je Marija Plevčak definitivno zapustila Celje. Z njo so bile potrebe celjskega meščanstva in zlasti številnega vojaštva tudi v času I. svetovne vojne bolje pokrite. Kaj pa je bilo z Jožefo Kupka in njeno četico kasneje, nismo mogli ugotoviti.

Natančna regulacija in intenzivno delovanje celjske javne hiše sta znatno omejila tajno prostitucijo v mestu. Medtem ko je bilo v tem času po vseh večjih evropskih mestih razmerje med registriranimi in tajnimi prostitutkami okoli 1 : 10,³⁵ je v Celju (po podatkih, ki jih je mestni urad posredoval dr. Hugu Herzu iz Brna za njegovo raziskavo prostitucije v monarhiji)³⁶ število prijavljenih prostitutk presegalo število tajnih. Kljub temu pa je bila tajna prostitucija v mestu še vedno precej močna in, kot nam dokazuje anonimna prijava neke ogorčene Celjanke zoper najbolj razvpito celjsko vlačugo Mici Kokol,³⁷ tudi dovolj opazna. Ker ne razpolagamo s podrobnejšimi podatki o tajni prostituciji, njenih oblikah in ravnanju policije, naj opišemo le en, dokaj značilen primer.³⁸

Na prijavo sester Franciške in Ane Stroissnig, da v zadnjem času obiskuje prodajalno Ane Krajnc (Savinjska ulica 4), ki je bila zaradi prostitucije že kaznovana, ponovno veliko moških, je mestni redar Franc Zintauer 5. januarja 1899 ob 9. uri zjutraj stopil v akcijo. V prodajalni je zaradi suma prostitucije aretiral sedemnajstletno Marijo Tovornik iz okolice Laškega in jo na redarstvu tudi zaslišal. Povedala mu je, da je do začetka decembra 1898 delala kot služkinja pri nekem učitelju v Sv. Juriju ob Taboru, da pa je službo pustila. Dne 17. 12. 1898 je bila v Celju aretirana zaradi potepuštva in čez dva dni poslana v domovinsko občino. Vendar pa se je v Celje že čez nekaj dni vrnila in se tu začela ukvarjati s sramotno obrtjo (Schandgewerbe). Zadnjih 8 dni je prebivala pri Ani Krajnc in v njenem stanovanju sprejemala moške za plačilo. (Cena enkratnega obiska je bila 1 K). Pri njej so v tem času bili ključavničarski mojster Unger, krojaški mojster Josef Dovečar, čevljarski mojster Johann Stor, frizer Josef Piresich, njegov vajenec Janko Grubišič, gostilničar Ferdinand Kronawetter ter natakar v Franzijevi gostilni na Bregu Franc Dreflak. Marija Tovornik je redarju tudi povedala, da se je okužila s sifilisom, zato jo je le-ta (potem ko jo je pregledal

mestni zdravnik dr. Keppa) napotil v bolnišnico.

Na podlagi prijave mestnega redarstva je prišlo že 23. 1. 1899 do sodne obravnave na celjskem okrajnem sodišču. Marijo Tovornik je obtožnica bremenila prostitucije (čl. 5 zakona o prisilnih delavnicah, RGBI 1885, št. 89), Ano Krajnc pa zvodništva (čl. 512 KZ). Najprej sta dobili besedo obe obtoženki in podali precej nasprotujoče si izjave. Marija Tovornik je povedala, da je prišla (kakor se ji zdi) na dan sv. Štefana v prodajalno Ane Krajnc, da bi si tam kupila »nekih jedil«. Lastnica ji je ponudila kavo in jo začela nagovarjati, naj »ostane pri njej za kurbo«. Ponudila ji je 3 fl. mesečno in brezplačno hrano, če bo podnevi sprejemala moške v njenem stanovanju, medtem ko bo ponoči »lahko hodila vun«. Ker je bila s ponudbo zadovoljna, »je ostala pri Ani Krajnc skozi 5 dni ter sprejemala moške po dnevu in ponoči«. Ko je po dveh dneh (!) opazila, da je dobila »bolezen na svojem sramu«, se je branila še naprej opravljati svoje delo. Vendar pa je na zahtevo Ane Krajnc ovrgla pomisleke in »vkljub temu pustila, da so jo možki telesno rabili«...

Zagovor Marije Tovornik, ki se je v glavnem skladal z njeno izjavo ob aretaciji, je povsem potrjeval obtožnico. Zato je razumljivo, da je Ana Krajnc, ki se ji je zaradi povratništva obetala strožja kazen, dala popolnoma drugačno izjavo. Poudarila je, da je Marija Tovornik delala pri njej kot služkinja in bila pri njej tudi na hrani in stanovanju. Nikakor pa ni res, da bi ji dala na razpolago lastno stanovanje za ukvarjanje s prostitucijo ali jo k njej celo spodbujala...

Odločni nastop pa Ani Krajnc ni pomagal, saj so obtožnico potrdile tudi izjave prič. Josef Dovečar je bil namreč edini, ki je zanikal sodelovanje. Izjavil je, da je sicer res bil nekaj dni pred novim letom v prodajalni Ane Krajnc, vendar pa je tam kupil le špeh in žemlje in ni imel z Marijo Tovornik »v spolnem oziru nič opraviti«. Ostale prisotne prič: Johann Stor, Ferdinand Kronawetter in Franc Dreflak pa so moško izjavili, da so Marijo Tovornik res »telesno uporabili« in to v stanovanju Ane Krajnc.

Na podlagi zbranih dokazov je okrajno sodišče obsodilo Marijo Tovornik zaradi prostitucije na 1 mesec, Ano Krajnc pa zaradi zvodništva na 4 tedne zapora. Vendar pa s tem zadeva še ni bila končana, saj je Ana Krajnc preko svojega odvetnika dr. Stepischnegga na rzsodbo vložila pritožbo. Ker je

celjsko okrožno sodišče njen rekurz zavrnilo in potrdilo odločbo na prvi stopnji, se je dr. Stepischnegg odločil še za zadnji možni korak, da zavaruje svojo klientko. Dne 11. 4. 1899 je okrožnemu sodišču v posebnem dopisu predložil nove dokaze. Poudaril je, da je 9. 4. 1899 prišla v njegovo pisarno Marija Tovornik (prostovoljno !) in izjavila, da tako na redarstvu kot tudi na sodni obravnavi ni dala resničnih izjav in da je Ana Krajnc povsem nedolžna. Okrožno sodišče je bilo zaradi tega primorano zadevo vrniti v reševanje okrajnemu sodišču. Ker pa je bila celotna zadeva precej sumljiva, je preiskovalni sodnik Krušič v prostorih mestne bolnišnice še enkrat zaslišal Marijo Tovornik. Zapisnik njenega zaslišanja je zgovoren dokaz taktike Ane Krajnc, ki se je na vsak način poskušala rešiti kazni.³⁹ In kot bomo videli kasneje, je imela za to precejšnje razloge.

Marija Tovornik je izpovedala naslednje: »Ni res, da bi jaz bila iz lastnega nagiba šla v pisarno dr. Stepischnegga. Mene je Ana Krajnc pustila iskati in mi je po Lizi Vertovšek iz Celja poslala pošto, naj pridem k njej. Ko sem peršla k njej, mi je rekla, da bi šla k dr. Stepischneggu, da se nje usmilila in da bi za njo govorila. Drugo jutro sem jas šla k Ani Krajnc in ta me je peljala v pisarno dor. Stepischnegga. Tam sem jas v resnici rekla, da Ana Krajnc me ni učila kurbo špilati in da ona ni vedela, da sem se jas v njenem stanovanju pustila od Stora telesno rabiti. Resnica je, da mene pri Ani Krajnc nobeden moški ni telesno nugal. Res je sicer, da sta Stor in Treflak bila pri meni; Stor se je samo z menoj špilal, Treflak me je pa hotel posiliti, pa se mu ni sim pustila. Ana Krajnc, ki je to videla, je rekla, da ona ne pusti svoje pojstle trgati, naj gre domov, ker je pijan. Jaz sim pri obravnavi zaradi tega vse drugači govorila, ker sem bila vsa zmočena. Ana Krajnc je čisto nedolžna, ista ni vedela da je Štor bil pri meni.«

Kljub zatrjevanju Marije Tovornik, da je Ana Krajnc povsem nedolžna, pa njena izjava ni mogla prepričati sodnikov, saj je bila sestavljena precej nerodno. Iz nje je bilo več kot razvidno, da sta poskušala Ana Krajnc in njen odvetnik dr. Stepischnegg doseči oprostitev na podlagi lažnega pričevanja Marije Tovornik. Zato je razumljivo, da je okrajno sodišče na obravnavi 20. 4. 1899 Ani Krajnc ponovno potrdilo že navedeno kazen, enako pa je storilo (po pritožbi dr. Stepischnegga) tudi celjsko okrožno sodišče mesec dni kasneje. Ana Krajnc je morala tako na 4-teden-

ske počitnice ob kruhu in vodi. Ko pa se je 19. 6. 1899 vrnila na prostost, jo je doletela še hujša kazen, zaradi katere se je tudi poskušala rešiti obsodbe. Celjski mestni urad ji je na podlagi obsodbe odvzel obrtno dovoljenje in jo za 5 let izgnal iz Celja. Na odločbo mestnega urada se je nesrečna Ana Krajnc sicer pritožila, vendar pa je štajersko namestništvo njen ugovor zavrnilo, ker ga je vložila 1 dan prepozno. Tako je naslednjih 5 let preživela v svoji domovinski občini v Sv. Juriju ob južni železnici (kraj Štore), preklinjala zlo usodo in čakala na boljše čase.

OPOMBE:

1. O sistemu reglementacije glej: George R. Scott: Najstarejša obrt, Cankarjeva založba, Ljubljana 1969, str. 127—136; Tomislav Marković: Prostitucija (skripta iz socialne patologije), Zagreb 1965, str. 22—42; Mischler-Ulbricht: Österreichisches Staatswörterbuch, Zweite Auflage, Vierter Band, str. 263. — 2. George R. Scott n. d., str. 127. — 3. Mischler-Ulbricht n. d., str. 263; August Finger: Das Österreichische Strafrecht mit Berücksichtigung des Entwurfes und des deutschen R. St. G., Praga 1891, str. 352. — 4. Mischler-Ulbricht n. d., str. 264. — 5. prav tam. — 6. Mischler-Ulbricht n. d., str. 265. — 7. prav tam. — 8. prav tam; August Finger n. d., str. 353. — 9. Österreichische Gesetzkunde, Band II., Strafrecht und Strafprozess, Dunaj, 1913, str. 261. — 10. Obča enciklopedija, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb 1980, str. 656; — 11. Mischler-Ulbricht n. d., str. 264. — 12. Zgodovinski arhiv v Celju (ZAC), Mestna občina Celje, fasc. 18, Predsedstveni spisi za leto 1885; prošnja Agnese Tellian z dne 21. 10. 1885. — 13. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 18; odgovor Cillier Aerzte-Verein z dne 30. 1. 1886. — 14. prav tam. — 15. Pri tem se je zlasti »izkazal« celjski župan dr. Josef Neckermann, po poklicu zdravnik, ki je kot član zdravniškega društva zagovarjal popolnoma drugačna stališča, kot jih je kasneje v vlogi župana. — 16. Na podlagi mnenja celjskega zdravniškega društva je občinski odbor razpravljal o vlogi Agnese Tellian na zaupni seji 12. 2. 1886. Ker zapisniki zaupnih sej občinskega odbora do leta 1900 niso ohranjeni, nimamo podatkov o poteku »razprave« in razlogih zavrnitve vloge. — 17. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 18, Predsedstveni spisi za leto 1890. — 18. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 72, št. 2690/1895 (za leto 1894) fasc. 73, št. 6739/1895 (za leto 1895). — 19. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 19, Predsedstveni spisi za leto 1895; dopis z dne 7. 1. 1895 praes. 6. — 20. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 77, št. 10877/1896; odgovor graškega mestnega sveta z dne 23. 1. 1895. (Celotno gradivo o ureditvi vprašanja prostitucije in o celjski javni hiši je zbrano v konvolutu pod navedeno številko, zato pri nadaljnjem

citiranju ne navajam posameznih spisov). — 21. prav tam. — 22. Celjski regulativ je bil popolna kopija graškega. — 23. Člen 1 se je glasil: »Unter öffentlichen Dirnen, Freundemädchen oder Prostituirten sind alle jene Frauenpersonen zu verstehen, welche mit ihrem Körper unzüchtiges Gewerbe treiben«. — 24. Celjski mestni zdravnik dr. Edvard Gollitsch je oktobra 1912 predlagal občinskemu odboru povišanje (še vedno prvotne) tarife za zdravniške preglede prostitutk. Vendar pa je bil njegov predlog na seji občinskega odbora 14. 3. 1913 zavrnjen, in sicer z motivacijo, da je višina prispevka popolnoma ustrezna. (ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 13, Zapisnik zaupne seje občinskega odbora z dne 14. 3. 1913). — 25. kot v op. 20. — 26. O nacionalnem izvoru prostitutk v javni hiši nimamo nobenih oprijemljivih podatkov in tudi dejstvo, da je bila Marija Plavčak Slovenka, rojena v okolici Rogaske Slatine, nam ne pove veliko, saj je znano, da je bil tudi lastnik obeh ljubljanskih hiš veselja v Zvonarski ulici Slovenec, pri njem zaposlene prostitutke pa izključno Nemke in Madžarke. (O tem glej: Damjan Ovsec: Oris družabnega življenja v Ljubljani od začetka dvajsetega stoletja do druge svetovne vojne, Arhitektov bilten 40/41, 1979, str. 49). S precejšnjo gotovostjo pa lahko trdimo, da so bile ostalesamostojne-prostitutke v Celju (bodisi registrirane bodisi tajne) v glavnem iz mesta in okolice, po narodnosti pa Slovenke. — 27. kot v op. 20. — 28. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 79, št. 6126/1897; Prijava redarja Simona Kališnika zoper Johanna Wogga in Josefa Costo, ki sta pijana razgrajala v javni hiši. — 29. kot v op. 20. — 30. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 13, Zapisnik zaupne seje občinskega odbora z dne 27. 9. 1912.

— 31. Theresa Trummer je marca 1911 zaprosila mestni urad za dovoljenje za ureditev javne hiše v Gizelini ulici št. 20. Vendar pa občinski odbor njenih teženj po osamosvojitvi ni upošteval. (Kot v op. 20). — 32. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 13, Zapisnik zaupne seje občinskega odbora z dne 5. 5. 1911. — 33. prav tam. — 34. Jožefa Kupka je najprej hotela odkupiti javno hišo Marije Plevčak v Gizelini ulici št. 13. Ko pa je izvedela za nasprotovanje sosedov in mnenje občinskega odbora, je zaprosila občino za ureditev javne hiše v Gizelini ulici 20. (kot v op. 20). — 35. Julius Bachem: Staatslexikon, Freiburg im Breisgau 1911, Vierter Band, str. 385. — 36. ZAC Mestna občina Celje, fasc. 101, št. 4966/1904. Po teh podatkih bi naj bilo v Celju od decembra 1896 pa do konca leta 1903 119 registriranih prostitutk, ugotovljenih primerov tajne prostitucije pa približno 8 na leto. Iz tega dobimo razmerje 2:1, ki pa ni povsem točno, saj je sorazmerno nizko število primerov tajne prostitucije v veliki meri posledica dejstva, da v mestu samem ni bilo primernih prostorov za mirno opravljanje obrti in so se zato celjske vlačuge zatekale v bližnjo okolico mesta, kjer se je primeren kotiček z lahkoto našel. — 37. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 153, št. 10530/1913. — 38. ZAC, Mestna občina Celje, fasc. 83, št. 6098/1899. Celotna zadeva je vložena pod navedeno številko, zato posameznih spisov ne citiramo. Izjave Marije Plevčak so pisane v slovenščini in jih zato na več mestih dobesedno navajam. — 39. Člen 514 KZ je za povratništvo pri zvodništvu (Kuppelei) predvideval odgon v domovinsko občino. (O tem glej: dr. F. Logar: Odgon in odprava, Občinska uprava. Glasilo Kmetijske županske zveze, leto XI/1917, št. 3, str. 25).